

ÇOCUKLARIN OYUN OYNAMA HAKKI VE DEĞİŞEN OYUN KÜLTÜRÜ*

CHILDREN'S RIGHTS TO PLAY AND THE CHANGING PLAY CULTURE

Adnan KÜÇÜKALİ**

ÖZET: Toplumsal kargaşa ve şiddetten, aile içi probleme, çarpık ve yanlış kentleşmeden, internet ortamın meydana getirdiği tehlikelerle dolu sanal âleme kadar birçok toplumsal olgu, günümüz çocuklarını tehdit etmekle kalmamakta; aynı zamanda oyun oynama haklarını da oldukça kısıtlamaktadır. Çocuğu, bu ve benzeri sıkıntılarla baş başa bırakmak gelişmiş ve modern toplumların kabul edeceği bir yaklaşım değildir.

Çocukların oyun oynamasını bir hak, bir sorumluluk olarak kabul etmek, toplumun tüm bireyelerine benimsetmek ancak bu konuda uygun ulusal ve uluslararası sosyal politikalar üretmek ve bu durumu yasal düzenlemelerle hayata geçirmekle olur.

Bu çalışmada günümüzde bir hak olarak kabul edilen çocuğun oyun oynama ve eğlencelere katılma hakkı ulusal ve uluslararası düzeyde geçirdiği aşamaları ile araştırma konusu yapılmıştır. Özellikle BM'nin belirlemiş olduğu çocuk hakları doğrultusunda önemli düzenlemeler yapan ülkemizin, çocukların bu haklarını yerine getirmesi noktasında oldukça yetersiz kaldığının üzerinde durulmuştur.

Bu araştırmada yerel ve merkezi yönetimlerin yanlış kent planlamaları, günlük hayatta ve eğitimde yeterince oyuna yer verilmeyişi henüz bu konuda ulusal standartların tam tespit edilmemiş olması gibi nedenlerle ülkemiz çocuklarının oyun oynama ve eğlencelere katılma haklarının dolaylı bir şekilde ellerinden nasıl alındığının incelemesi yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: Çocuk hakları, Oyun, Oyun hakkı, Oyun alanları, Sosyal Politika

ABSTRACT: Many social facts such as civil disturbance, domestic violence, unplanned and incorrect urbanization, virtual world include serious dangers which threaten today's children and restrict their rights to play substantially. It is not an acceptable attitude for developed and modern societies to leave children alone with such insuperable complications.

Adopting all individuals of society to the consideration of children's right to play, as a right and a responsibility, can merely be achieved not only by making appropriate national and international social policies but also implementing them to social life with legal regulations.

In this study, children's right to play, which is contemporarily accepted as a right, and its local and global developmental stages are taken into account as the subject of the research. In particular, the significant regulations done by our country in accordance with child rights UN has identified, can rarely fulfill the needs and an emphasize has been done that children were quite incapable of fulfilling their rights.

A determination of this study is, because of incorrect urban planning of local and central government, the play has taken not enough part in education and in daily life, and of the reasons of not having been fully identified with national standards which in result have effects in indirect way on lacking children's rights to participate in play and entertainment.

Keywords: Children's rights, Game, The right to play, playgrounds, social policy.

* Bu makalenin bir kısmı Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (7-8 Mayıs 2015, Erzurum).

** Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi.

1. GİRİŞ

Bebeklik ile ergenlik çağları arasındaki dönemi ifade etmek için kullanılan “çocuk” kavramının evrensel anlamda kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Genellikle *konuşma* ve *yürüme* kabiliyetleri kazanıldıktan sonra çocukluğun başladığı; cinsel gelişimin başladığı ergenlik dönemi ile birlikte çocukluk döneminin bittiği kabul edilir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde ise daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk olarak kabul edilmektedir (Tokol, 2012: 180).

Dünya Bankası verilerine göre Dünya üzerinde yaklaşık yedi milyarı aşkın insan yaşamaktadır. Dünya nüfusunun 2,2 milyarı ise çocuktur. Bu çocukların yaklaşık iki milyarının gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı bilinmektedir.

Çocuklar, tarih boyunca ve birçok medeniyette yetişkin bireylere göre çok daha fazla hak ihlaline uğramış günümüzde dahi dünyanın farklı bölge ve ülkelerinde bu ihlaller oldukça kötü şartlarda varlıklarını devam ettirmektedir. Özellikle gelişmekte olan fakir ülkelerde çocuklara yönelik hak ihlalleri daha yaygın ve süreklilik göstermektedir (Bulut, 2009: 207-209; Gerber, 2008:4).

Dünya çocuklarının ve genç nüfusun yoğun olduğu bölgelerin daha ziyade Asya ve Afrika olduğu ve bu kıtalardaki ekser ülkelerin geri kalmış ülkelerden meydana geldiği düşünüldüğünde halen çok zor şartlar altında hayatlarını sürdüren, temel hak ve hürriyetlerinden mahrum milyonlarca çocuğun varlığından söz etmek mümkün olabilmektedir (Humanium, 2014).

Tarım toplumundan, sanayi toplumuna geçişte Avrupa ve ABD’de yaşayan ve bu sürecin çarkları arasında oldukça acımasızca uygulamalara maruz kalan çocuklar, 1. Dünya Savaşı sonrası, uluslararası ve ulusal politikalarla hakları tanınmaya ve günbegün koruma altına alınmaya başlanmıştır (Tokol, 2012: 180; Seozan, 2005: 86).

Çocukların ekonomik ve sosyal hakları yanında ihmal edilen ve çok daha sonraları ele alınan, gerçekte çocuğun ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlayabilmesi için birçok haktan çok daha öncelikli hakkı **oyun hakkıdır**. Zira oyun, her çocuğun temel gereksinimlerinden birisidir. Bazı çocuklar içinde buldukları yaşam imkânlarının yüksek olması sebebiyle bu gereksinimlerini kolayca karşılarken, bazı çocuklar da yaşadıkları ülkenin veya bölgenin koşullarının yetersiz olması nedeni ile oyun hakkından yeterince yararlanamamaktadır.

Çocukların oyun oynaması yaşadıkları kültüre kabul edilmiştir. Çocuklar oyun oynanarak çevrelerinde neler olduğunu öğrenir, toplumun bir parçası olur ve sosyalleşirler. Çocuklar oyun oynarken, hem kendi bireysel özelliklerini hem de buldukları toplumların kültürel özelliklerini yansıtır. Oyun aracılığıyla, mutlu bir çocukluk yaşantısı oluşturmak, çocuğun geleceğe emin adımlarla hazırlanabilmesinin önkoşuludur (Özdemir, 2006: 75-280).

Çocuklar her yer ve zamanda bu temel ihtiyacını yerine getirme yeteneğine sahiptir. Ancak verimli bir oyun ortamının oluşturulması ulusların ve toplum bireylerinin ciddi düzenlemeler ve planlamalar yapmaları ile gerçekleştirilebilir.

Günümüz itibarıyla bir milyardan fazla çocuk yaşamını kentlerde sürdürürken; UNICEF’in 2012 raporuna göre 2050 yılına gelindiğinde dünyadaki her 10 kişiden 7’si kentlerde ve kasabalarda olacaktır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde güvenli oyun alanları, park, bahçe vb. sosyal donatıları elinden alınan, beton binaların arasında bırakılan bir çocuk, gerçekte oyun hakkı gasp edilmiş bir çocuktur. Evde fiziksel aktiviteleri kısıtlanmış ve koşma, atlama, oynama vb. etkinlikleri sokakta veya okulda yerine getirmeyen/yeterince getiremeyen bir çocuk hak ihlali ile karşı karşıyadır (UNICEF, 2012).

Sanal âlemin uçsuz bucaksız oyunlarının çerisinde bırakılan veya tamamen uzak tutulan her çocuk, bir anlamda, korumasız bırakılmış oyun hakkından mahrum kalmış demektir.

Dünya ve Ülkemiz çocuklarının oyun oynama ve eğlencelere katılma hakkının araştırma konusu yapıldığı bu çalışmada, öncelikle oyun oynama hakkı ile ilgi yapılan alan çalışmalar

dikkatlice incelenmiştir. Daha sonra bu hak ile ilgili uluslararası politikaların Türkiye'deki uygulama şekli ortaya konmuştur.

Çalışma, BM ve Avrupa Birliği sözleşmelerine birçok konuda taraf olan ülkemizin, gelişmiş ülke çocuklarının değişen ve gelişen oyun oynama kültürlerini yakalama konusunda yeterince başarılı olamadığının araştırması niteliğindedir. Araştırmanın son kısmında ise; çocuklara güvenilir oyun alanları kazandırmak için yapılması gerekenler ile çocukların oyun oynamalarına engelleyen dış ve iç faktörleri ortadan kaldırılmasına yönelik önerilere yer verilmiştir.

1.1. Dünya Çocuklarının Oyun ve Oynama Haklarının İyileştirilmesine Yönelik Uluslararası Politikalar

Çocuk hakları, kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu; eğitim, sağlık, yaşama, barınma, fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi hakları tanımlamak için kullanılan evrensel bir kavramdır (Akyüz, 2000: 378). Diğer bir tanımda; Çocuk Hakları “çocuğun insan olması, aynı zamanda bakıma ve özene gereksinim duyması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakların tümü” olarak belirtilmiştir (Akyüz, 2000: 377-378).

Modern dünya, toplumlarda çocuğun korunması düşüncesini geliştirmiş ve Çocuk Hakları bu paradigma üzerine inşa edilmiştir. Çocuğun sahip olması gereken haklar, onun doğasında var olan özelliklerin ve ihtiyaçların bilinmesi ile mümkün olabilmektedir (İnan, 1980: 243). Bu haklar içerisinde **Oyun oynama ve eğlencelere katılma hakkı**, çocukların fizyolojik ve kişisel gelişimleri bakımından en temel ihtiyaçlardan birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyacın hissedilmesi ve bu doğrultuda bir takım düzenlemeler yapılması bir hayli zaman almıştır. Çocuk hakları ile ilgili uluslararası sosyal politikaların ortaya çıkması ise daha ziyade I. Dünya savaşı sonları itibariyledir. 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından oy birliğiyle kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi'nin temelini oluşturmuştur (Wall, 2008: 534; Humanium, 2014).

Bildirge, çocuk haklarına uluslararası hukuki nitelik kazandıracak 10 ilkeyi, alt alta saymış; ancak bu ilkelerin ne şekilde uygulanacağı konusuna bir açıklık getirmemiştir. Bu süreçte, 1948 yılı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi de oybirliğiyle kabul edilmiştir. Daha sonra, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Tüzüğü ile Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Tüzüğü de çocuk hakları konusuna değinmiş ve bu tüzükler 1976 yılında yürürlüğe girmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından 1979, Dünya Çocuk Yılı olarak kabul edilmiştir. İnsan Hakları Komisyonu'nun 10 yıllık yoğun çabasının ardından, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi büyük bir uzlaşmayla kabul etmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen **Çocuk Hakları Sözleşmesi** 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dâhil olmak üzere 193 ülkenin taraf olduğu bu sözleşme en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesi olması bakımından ayrıca önemlidir (Humanium, 2014).

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesini 14 Ekim 1990'da imzalamış yaklaşık 5 yıl sonra, 27 Ocak 1995'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe sokmuştur (Resmi Gazete, 1995). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocukluğa ilişkin temel ideolojik değişiklikler göze çarpmaktadır. **Çocuklar bu sözleşmeyle yalnızca korunan nesnelere değil, aynı zamanda özel hakları olan özneler olmuşlardır.** Çocuklar kesin bir sosyal kategori olarak kabul edilmiş ve çocukluk görülebilir hale gelmiştir (Agathones-Georgopoulos, 1996: 406). Bu sözleşme, bir nevi çocukların insan hakları yasası olarak tanımlanabilmektedir. Çocukların yetiştirilmesinde toplumun, devletin ve ailenin sorumlulukları yeni ilke ve standartlarla açıklığa kavuşturulmuştur (Humanium, 2014).

Daha önce uluslararası bildirgelerde yer alan çocuk haklarına dair tamamlanmamış ve ucu açık olan ilkeleri bir araya getirerek onları ören ve tamamlayan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme maddeleri, sosyal, kültürel, siyasal, medeni ve ekonomik etkinliklere katılım hakkı gibi çağdaş hakların da uluslararası yasal bir nitelik kazanmasını sağlamıştır. Birleşmiş Milletlere üye olan ülkelerin tamamına yakını, bu sözleşmeyi onaylamış ve birçoğu da Sözleşmede yer alan ilkeleri temel alarak, ülkelerinde yaşayan çocukların durumlarını iyileştirmek için yeni yasal düzenlemeler getirmişlerdir (Freeman, 2000).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, onaylayan bütün ülkeleri yasal açıdan bağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Sözleşme'nin maddeleri, devletlerin farklı durumlar altında ne şekilde davranmaları gerektiğini tanımlamıştır. Sözleşme hükümlerinin etkin bir şekilde uygulanmasının denetlenmesi konusunda 43. maddesinde, Çocuk Hakları Komitesi'nin kurulmasını öngörmüştür. Aynı şekilde 44. madde gereği sözleşmeye taraf olan devletler, ülkelerinde yaşayan çocuk nüfusun içinde bulunduğu durumu, belirlenen ilkeler doğrultusunda rapor etmekle de yükümlüdür (Ohchr, 1995).

Birleşmiş Milletler **Çocuk Hakları Sözleşmesi**'nin özellikle 6, 29, 31 ve 41. Maddeleri çocukları hak sahibi bireyler olarak kabul eder ve özel koruma altına alır. Sözleşmenin söz konusu maddelerinin içeriği ise şu şekildedir:

“Madde 6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Fıkrası, Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 29

1. Taraf Devletler, çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;

a) Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yetilerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;

Madde 31

*1. Taraf Devletler, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, **oynama** ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.*

2. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkına saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

Madde 41

Madde 31: Boş zamanlarımızı değerlendirmem, oynamam, eğlenmem için çocuk bahçeleri, çocuk kulüpleri, kitaplıklar, spor okulları açılır. Her çocuk böyle faaliyetlere özendirilir. Bunlardan yararlanmak hepimizin hakkıdır.

Madde 32: Ben çocuğum. Büyükler gibi bir işte çalışmam. Ben okula gider ve oynarım. Eğer çalışmak zorunda kalırsam yapacağım iş eğitimime engel olmamalı, sağlığımı bozmamalı, bende zararlı alışkanlıklar yaratmamalıdır.” (UNICEFa, 2015).

1.2. Ülkemiz Çocuklarının Oyun ve Oynama Haklarının İyileştirilmesine Yönelik Ulusal Politikalar

Modern ve gelişmiş toplumlar kendilerini ayakta tutacak, geleceğe güvenle taşıyacak çocuklarını, toplumsal yaşamın birincil özneleri olarak kabul eden bir anlayışı uygulamanın uğraşı içerisinde. Zira çocuklar orta ve uzun vadede her açıdan toplumsal yapının gelişip güçlenmesinde temel dinamiklerdir. Bu kapsamda, onları destekleyici ve geliştirici politikalar oluşturmak insan gücü potansiyelini verimli hale getirebilmenin ilk adımı olarak görülebilir.

Ancak çocukların oyun oynamalarını sağlamak adına yalnızca yasal düzenlemeleri yapıp hayata geçirmek yeterli olmamaktadır. Zira çocukların sağlık, eğitim, aile ve çevre gibi birçok sosyal kurumlarla olan bağlarının istenilen düzeyde olması yasal düzenlemeler kadar önemlidir.

UNICEF, Türkiye’yi istikrarlı kurumları ve yaygın kamu hizmetleriyle üst-orta gelir düzeyinde bir ülke olarak kabul eder. Ülke çocuklarının çoğunun ailelerinde özenle yetiştirildiği, yiyecek, barınma ve diğer temel ihtiyaçları karşılandığının ve ağırlıklı olarak kamu tarafından sağlanan eğitim ve sağlık gibi hizmetlerden yararlandığının altını çizer (UNICEFb, 2015).

UNICEF, çocuklar ve çocuk hakları ile ilgili olarak Türkiye’nin başlıca başarı ve kazanımlarını maddeler halinde şu şekilde sıralar;

- ✓ *Çocuk sağlığı ve refahı konusundaki iyileştirmeler,*
- ✓ *Okul öncesi çocuk gelişimine önem verilmesi 4 yaşını dolduran çocukların okul öncesi eğitimle buluşması,*
- ✓ *Zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması,*
- ✓ TBMM’de bir çocuk hakları alt komisyonu, illerde ise çocuk hakları komiteleri oluşturularak 2012 yılı itibarı ile Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulunun faaliyet geçirilmesi,
- ✓ 2005 yılında çıkartılan Çocuk Koruma Yasası’nın ardından çocukların sömürü, şiddet, istismar ve ihmalden korunması amacıyla çeşitli kurumsal düzenlemeleri yapması (UNICEFb, 2015).

Türkiye’nin çocuklara yönelik kazanımlarını 5 madde halinde sıralayan UNICEF, yine bu bağlamda eksikliklerinin neler olduğunu şu başlıklarla ifade eder;

- ✓ Yoksulluk nedeni ile beslenme, çocuk işçiliği ve eğitime katılım eşitliliğinin yeterince sağlanamaması,
- ✓ Kaliteli sağlık ve eğitim imkânlarından yoksun kalma,
- ✓ Suça karışan ve erken evlendirilen çocukların problemleri,
- ✓ Kişisel ve sosyal gelişim, boş zaman, spor ve enformasyon gibi alanlarda fırsat yetersizlikleri yaşanması,
- ✓ Çocuk ve gençlerin düşüncelerini istenilen düzeyde ifade edememeleri gerekli ortamların oluşturulamaması (UNICEFb, 2015),

UNICEF’e göre, Türkiye çocuklarının oyun oynama hakları kısıtlıdır. Zira özellikle nüfus yoğunluğunun fazla olduğu kentsel bölgeler gürültülü ve kirlidir; bu bölgelerde çocuklar için oyun alanları olmadığı gibi, yoğun trafik kazalara neden olmakta çocukların hareket alanı kısıtlanmaktadır. Yerel ve merkezi yönetimlerin yanlış kent planlamaları, uygunsuz imar uygulamaları nedeni ile çocukların fiziksel aktiviteleri olumsuz etkilenmekte dolaylı bir şekilde oyun hakları ellerinden alınmaktadır (Erbeseler, 2014 ; UNICEFb, 2015).

Türkiye’de, 1995’te Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 31. maddesinde çocuklara oynama ve yaşına uygun eğlencelere katılma hakkını açıkça tanıır. Sözleşmenin 43. maddesi aynı zamanda sözleşmenin gereği gibi işleyip işlemediğinin kontrolünün yapılması için taraf ülkelerin Çocuk İzleme Kurullarının oluşturulmasını zorunlu kılar. Bu kurullar, gerek işleyişi gerekse de eksik veya olması gereken değişiklikleri bağlı buldukları Bakanlıklara bildirmekle sorumludurlar.

Ülkemizde Çocuk İzleme Kurullarının faaliyetleri ve elde ettikleri bulgular, şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşılmadığından bu kurulların etkinlikleri tartışma konusudur. Hâlbuki bir türlü istenilen düzeye gelememiş ve etkin eğitim ve öğretim yapılanmasını yakalayamamış Milli Eğitim sistemimizde derslerin anlatımında ve öğrenilmesinde “**oyun eşliğinde eğitim**” yönteminin çocuk için bir hak veya gereklilik olduğu göz ardı edilmektedir.

21. yüzyıl, artık klasik eğitim yöntemlerinin bir tarafa bırakıldığı post modern bir çağın adıdır. Japonya, Almanya, Hollanda, Norveç, İzlanda, Finlandiya ve İsveç gibi gelişmiş ülkeler, okul öncesi ve ilköğretim çağı çocuklarının oyun oynama isteklerini onların başarılarını arttırmada kullanabilmenin rahatlığı içerisinde (agenda.weforum, 2013).

Özellikle matematik ve fen bilimleri gibi birçok öğrencinin anlamakta zorluk çektiği, dinlerken sıkıldığı dersler, başta Almanya ve Japonya olmak üzere birçok gelişmiş ülkede şarkılar, oyunlar ve diğer aktivitelerin kullanılmasıyla çok daha kolay anlaşılır bir hale getirilmiştir (agenda.weforum, 2013).

Çocuğun en son sıkılacağı eylemin oyun oynaması olacağı kabulünden hareket eden bilim insanları, oyun ile dersi bir araya getirerek onların bilişsel, duygusal ve sosyal yetilerinin daha da artırılacağı düşüncesindedir. Avrupa’da yapılan vaka çalışmaları oyun oynanarak işlenen derslerin çocukların yaratıcılıkları ve kavrayışları üzerinde şaşırtıcı düzeyde olumlu etkilerle sonuçlandığını ortaya koymuştur (agenda.weforum, 2013).

2. ÇOCUKLARIN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMALARI VE DEĞİŞEN OYUN OYNAMA ALIŞKANLIKLARI

Post modern dönem toplumsal hayatın birçok alışkanlık ve yaşam şekillerini değiştirdiği gibi, bilgiyi üreten, kullanan ve saklayan elektronik cihazları ve bilgisayarları günlük hayatın vazgeçilmez birer parçası haline getirmiştir (Bozkurt, 2011: 140).

Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda bilginin giderek artan rolü, yetişkinler kadar çocukları da çok daha fazla enformasyon ağırlıklı bir hayatın içerisine sürüklemiştir. Çocuk okulda, evde veya gezerken kullandığı cihazlarla hem bilgiye hem de sanal âlemin birçok etkinliklerine kolayca ulaşabilmektedir. Bu durum çocukların oyun oynama şekillerinde de oldukça değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

2.1. Bilişim Teknolojileri ve Çocuk

2014 yılı yalnızca BM’de Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin kabulünün 25. yaşının kutladığı bir tarih değil, aynı zamanda internet (Web)’in dünya ülkelerince kullanıma başlamasının 25. yaşının tamamlandığı özel bir yıldır. Çeyrek asırdır uluslararası kullanımda olan internet artık ülkemizde de günlük hayatın olmazsa olmazları arasındadır (UNICEF, 2014).

Günümüzde internet aracılığı ile bilgiye çok çabuk ve etkili bir şekilde ulaşabilen çocuklar, aynı şekilde dijital oyunlara da ulaşabilmenin rahatlığını yaşamaktadır.

2013 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasının kapsamı diğer yıllarda yapılan araştırmalardan farklı olarak ilk defa 6-15 yaş grubu çocukları da içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu araştırmada 6-15 yaş grubu genel olmak üzere, farklılıkları daha iyi gözlemleyebilmek için 6-10 ve 11-15 yaş grubu ayrımında bilgisayar, internet ve cep telefonu kullanımı, kullanım sıklığı ve kullanım amaçları yanında medya ile ilişkileri de incelenmiştir.

Araştırmaya göre; 6-10 yaş grubunda olan çocukların bilgisayar ve internet kullanımına ortalama başlama yaşı 6, cep telefonu kullanımına ortalama başlama yaşı 7’dir. Yine bu yaş grubunda sadece kendi kullanımına ait bilgisayar bulunanların oranı %19,6 iken cep telefonu bulunanların oranı %2,5’dir. 11-15 yaş grubuna gelindiğinde ise cep telefonu kullanımı yaklaşık on katı artarak %24’e ulaşmaktadır (TÜİK, 2013).

2013 yılında Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasının kapsamı ilk defa 6-15 yaş grubu çocukları da içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu araştırmada 6-15 yaş grubu genel olmak üzere, farklılıkları daha iyi gözlemleyebilmek için 6-10 ve 11-15 yaş grubu ayrımında bilgisayar, internet ve cep telefonu kullanımı, kullanım sıklığı ve kullanım amaçları yanında medya ile ilişkileri de araştırma konusu yapılmıştır (TÜİK, 2013).

Aşağıda paylaşılacak olan 5 tabloda TÜİK, yaş gruplarını 6-10 ve 11-15 yaş aralığı için vermiştir. Ancak, TÜİK kendi sitesinde yaş gruplarına göre Türkiye nüfusunu verirken 5-9 ve 10-14 ve 15-19 yaş aralıklarını göstermiştir. Burada tablolarla ilgili olarak yapılan yorumlarda ise 5-17 yaş aralığı çocuk nüfusu üzerinden açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 1: Yaş grubuna Göre Bilgisayar İnternet ve Cep telefonu Kullanan Çocukların Oranları

	Yaş grubu-Age group								
	Toplam-Total			6-10 yaş-age			11-15 yaş-age		
	Toplam Total	Erkek Boy	Kız Girl	Toplam Total	Erkek Boy	Kız Girl	Toplam Total	Erkek Boy	Kız Girl
Bilgisayar-Computer	60,5	62,6	58,3	48,2	49,7	46,8	73,1	75,4	70,6
İnternet-Internet	50,8	53,7	47,8	36,9	38,3	35,4	65,1	68,9	61,0
Cep telefonu-Mobile phone	24,3	26,1	22,4	11,0	11,0	11,0	37,9	41,0	34,5

Kaynak: İstatistiklerle Çocuk (TÜİK, 2013).

Tablo 1 Türkiye’de oyun çağındaki çocukların oldukça etkin bir şekilde bilgisayar, internet ve cep telefonu kullandıklarını ortaya koymaktadır. Aşağıda verilen Tablo 2, çocukların bilgisayar kullanım oranlarını ve ne sıklıkta kullandıklarını ortaya koyarken, tablo 3 bilgisayarı ne amaçla kullandıklarını göstermektedir.

Tablo1’e bakıldığında çocukların, ergenlik döneminde daha fazla bilgisayar, internet ve cep telefonu kullandıkları görülmektedir. Bilgisayar kullanan çocukların tamamına yakının internet kullanıyor olması internet kullanımının yaygınlığını göstermektedir. Cep telefonları aracılığı ile de internet kullanımının yaygın olduğu düşünülürse internet kullanım oranının çok daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Yaş grubuna Göre Çocukların Bilgisayar Kullanım Oranları ve Sıklıkları

	Yaş grubu-Age group								
	Toplam-Total			6-10 yaş-age			11-15 yaş-age		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
	Total	Boy	Girl	Total	Boy	Girl	Total	Boy	Girl
Bilgisayar kullanımı-Usage of Computer	60,5	62,8	58,3	48,2	49,7	48,8	73,1	75,4	70,8
Bilgisayar kullanım sıklığı-Frequency									
Hemen her gün-Everyday or almost everyday	46,0	50,4	41,0	43,8	50,0	37,1	47,5	50,6	43,8
Haftada en az bir defa-At least once a week	46,0	42,4	50,0	47,7	41,2	54,7	44,8	43,2	46,7
Ayda en az bir defa-At least once a month	6,1	5,5	6,8	6,5	6,7	6,2	5,8	4,7	7,1
Ayda bir defadan az iki - Üç ayda bir	1,9	1,7	2,2	2,0	2,0	2,0	1,9	1,5	2,4

Kaynak: İstatistiklerle (TÜİK, 2013).

2013 TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusunun %29,7’si 18 yaş altı çocuklardan oluşmaktadır. Ülkede yaşayan toplam çocuk sayısı; 22.770.355’dir. Bu rakamın %72 ‘lik kısmı ise 5-17 yaş aralığındadır. Bu aralıktaki çocuk sayısı 16.394.655’dir. Tüm bu verilerden hareketle Bilgisayar kullanan %60,5 oranındaki çocukların toplam sayısının 9.918.766 olduğu sonucuna ulaşılabilir (TÜİK, 2014). Türkiye’de mevcut kullanım oranlarının her geçen gün arttığı, kullanım yaşının 5 yaş altına kadar indiği düşünüldüğünde yaklaşık 12-13 milyonu aşkın çocuğun bilgisayar kullandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 1 cep telefonuna sahip olma oranları birlikte bilgisayar kullanan çocukların rakamsal olarak toplamının 17-18 milyona ulaştığının tespitini yapar. Tablo 2, 18 milyona yakın bilgisayar ve cep telefonu kullanıcısı olan çocukların yarıdan fazlasının hemen her gün internete girdiğini göstermektedir.

Tablo 3: 6- 15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilgisayar Kullanım Amaçları

	Yaş grubu-Age group								
	Toplam-Total			6-10 yaş-age			11-15 yaş-age		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Bilgisayarda yürütülen faaliyetler									
Computer activities									
Oyun oynama-Playing game	83,2	90,5	75,0	93,7	96,1	91,0	76,1	86,8	63,7
Ders çalışma, ödev/sunum hazırlama Homework, preparation	77,6	75,5	79,9	61,2	59,8	62,6	88,7	85,7	92,1
Dosya kopyalama, aktarma (Cep telefonu, mp3, mp4 vb. cihazlara dosya, resim, video aktarma) Copying and transferring (Uploading text,photos, music, videos to mobile phone, mp3, mp4, etc. file, picture, video transfer to device)	22,1	24,2	19,8	7,6	9,1	6,1	31,9	34,1	29,4
Film izleme/müzik dinleme Listening music/watching movie	51,0	51,9	50,1	42,8	42,5	43,2	56,6	57,9	55,0
İnternete bağlanma-Accessing to the internet	57,0	57,8	56,0	48,2	49,3	47,0	62,9	63,4	62,4

Kaynak: İstatistiklerle Çocuk (TÜİK, 2013).

Tablo 3’de çocukların bilgisayar kullanım nedenleri arasında, oyun oynama öncelikli bir yer işgal etmektedir. MEB’in 2014 yılı içerisinde, FATİH projesi çerçevesinde ülke genelinde öğrencilere 601 bin 131 tablet bilgisayar dağıttığı ve bilgisayar kullanımının her geçen sene artış gösterdiği gerçeğinden hareket edilirse 2015 yılı başı itibariyle ülkemiz çocuklarının yaklaşık %75 veya %80’inin bilgisayar karşısında zaman harcadığının sonucuna varılır. Bilgisayar kullanımında oyun oynamayı öncelikli hedef haline getiren çocukların birçoğu cep telefonu kullanımında da benzer düşüncelerle hareket etmektedirler (Anadolu Ajansı, 2014).

Tablo 4: 6- 15 Yaş Grubu çocuklarda Cep telefonu Kullanım Amaçları

	Yaş grubu-Age group								
	Toplam-Total			6-10 yaş-age			11-15 yaş-age		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
	Total	Boy	Girl	Total	Boy	Girl	Total	Boy	Girl
Cep telefonu kullanımı-Mobile phone Usage	24,3	26,1	22,4	11,0	11,0	11,0	37,9	41,0	34,5
Cep telefonu kullanım amaçları									
Purposes									
Konuşma-Speaking	92,8	92,2	93,6	83,8	80,0	87,6	95,5	95,4	95,6
Mesajlaşma (SMS veya MMS)	65,4	65,0	65,9	29,4	29,4	29,4	76,2	74,5	78,2
Sending/receiving message (SMS or MMS)									
Oyun oynama-Playing game	66,8	71,8	60,7	80,0	85,0	74,9	62,9	68,2	56,0
İnternet-Accessing to the Internet	30,7	32,3	28,8	11,8	15,5	8,1	36,3	36,7	35,8

Kaynak: İstatistiklerle Çocuk (TÜİK, 2013).

Tablo 3, 6- 15 yaş grubundaki çocukların %83,2’sinin bilgisayar kullanım amacını oyun oynamak olarak gösterirken, tablo 4 cep telefonu kullanan %24,3’lük kesimin %70’e yakının cep telefonları ile oyun oynadığını belirtmektedir. Çocukların yaş aralığı 5-17 olarak kabul edildiğinde Türkiye’de ortalama 15 milyon çocuğun bilgisayar veya cep telefonları aracılığı ile sanal oyunlar oynadığı sonucuna varılır ki bu rakama diğer dijital oyun araçları ile oynanan oyunlar dahil değildir.

İnterneti, bilgisayar veya cep telefonu ile kullanan bu çocukların günlük hayatlarında meydana gelen değişikliklerin neler olduğunun tespiti ise tablo 5'te yapılmıştır.

Tablo 5: İnternet Kullanan Çocukların Yaş Gruplarına Göre İnternet kullanımı Nedeniyle Değişen Zaman Kullanımı.

	Yaş grubu-Age group								
	Toplam-Total			6-10 yaş-age			11-15 yaş-age		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
	Total	Boy	Girl	Total	Boy	Girl	Total	Boy	Girl
Daha az ders çalışıyorum Spend less time doing homework	30,5	38,0	21,7	25,2	30,0	20,0	33,6	42,5	22,7
Ailemle daha az vakit geçiriyorum Spend less time with family members	25,9	28,5	22,8	23,3	25,7	20,6	27,4	30,1	24,1
Daha az kitap okuyorum-Reading less books	30,1	35,6	23,7	25,3	29,7	20,6	32,8	38,8	25,5
Daha az uyuyorum-Sleeping less	10,8	12,5	8,8	10,0	11,9	8,0	11,2	12,8	9,3
Arkadaşlarımla daha az görüşüp, daha az oyun oynuyorum Spend less time with friends	19,7	21,8	17,2	18,9	21,5	16,1	20,1	22,0	17,8
Daha az spor yapıyorum-Spend less time on sporting activity	10,4	11,1	9,6	8,3	8,8	7,8	11,7	12,4	10,8
Daha az TV izliyorum-Spend less time watching TV	19,4	19,2	19,6	17,2	17,8	16,6	20,7	20,0	21,4
Sosyal aktivitelere daha az katılıyorum (sinema, tiyatro, gezi vb.) Spend less time on social activities (cinema, theatre, holiday etc.)	11,0	12,2	9,7	8,1	9,2	6,9	12,7	13,8	11,4

Kaynak: İstatistiklerle Çocuk (TÜİK, 2013).

Tablo 5 internet kullanımının çocuklar üzerindeki olumsuz tutum ve davranışları ortaya koyması açısından önemli ipuçları vermektedir. Çocuklar daha az ders çalıştıkları gibi fiziksel ve sosyal aktivitelerini de azaltmakta aile ve arkadaşlık ilişkilerini zayıflatabilmektedirler.

TÜİK'in 2013 yılında çocuklara yönelik yapmış olduğu "İstatistiklerle Çocuk" isimli çalışması oldukça kapsamlı bir araştırma olmasına karşın çocukların, internet kullanımı nedeni ile şiddet, pornografi veya yasa dışı oluşumlara nasıl bulaştığını ne şekilde olumsuzluklar yaşadıklarını ölçmekten uzaktır. Yine aynı şekilde internet kullanımının olumlu etkileri ile ilgili ölçümlerin yapılması da bir zorunluluk olarak kabul edilmelidir.

Tablo 3, tablo 4 ve 5'in ortaya koyduğu tüm veriler, günümüz çocuklarının bilgisayar, cep telefonu ve interneti kendileri için yalnızca bir iletişim ve bilgi kaynağı olarak değil; aynı zamanda sonu olmayan bir oyun ülkesinin ana giriş kapısı olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Bu durum, çocuğun oyun hakkını kullanırken aynı zamanda ne denli savunmasız olduğunu gün yüzüne çıkarmaktadır.

Çocukların yetişmesinden sorumlu anne ve babalar veya ilgili kişiler çocukların internet kullanımını nedeni uğrayabileceği zararları en aza indirebilmek adına gerekli düzenlemelerin yanı sıra, bilinçlendirme çalışmalarını da etkili bir şekilde yapmalıdırlar (Çelen F.K, Çelik A. ve Seferoğlu, S. S.,2011: 645).

Türkiye'de son yıllarda bir takım hukuksal ve idari düzenlemeler geç de olsa yapılmaya başlanmıştır. Çocukların internet ortamındaki olumsuzluklardan korunması amacı ile 23.05.2007 tarih. 5651sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkındaki Kanun" bu konuda önemli bir boşluğu doldurmuştur (Aile ve Toplum, 2008: 24).

01.11.2007 tarih ve 26687 sayılı "İnternet Toplu Kullanıcıları Hakkındaki Yönetmelik" iş yerlerinde 18 yaş altı çocukların psikolojik ve fizyolojik gelişimine olumsuz etki edecek içerikli

oyun ve yayınlardan korunmasını amaç edinmiştir. Yine bu doğrultuda İletişim Bakanlığına ait ihbar hatları ile soru@tib.gov.tr adresine şiddet içeren ve bağımlılık oluşturan oyunlarla ilgili şikâyetler değerlendirilmekte gerektiğinde ilgili siteye erişim yasaklanmaktadır (Aile ve Toplum, 2008: 24).

2.2. Türkiye’de Bilgisayar Oyunları ve Oyuncak Pazarı

Dünyadaki eğlence yazılımları sektörünün parasal büyüklüğüne bakıldığında Avrupa Birliği Ülkelerinde 2007 yılında 7.3 milyar Avro, ABD’de 6.9 milyar Avro ve Asya Pasifik ülkelerinde 7.4 milyar Avro düzeyindedir (Aile ve Toplum, 2008: 5).

Gelişmiş ülkelerin aksine gelişmekte olan ülkelerde çocuk nüfusu daha yoğun ve dinamik bir yapıya sahiptir. 100 milyar dolara yaklaşan potansiyeli ile dünya oyuncakçılarının gözü, gelişen ve büyüyen aynı zaman genç ve çocuk nüfusun yoğun olduğu gelişmekte olan ülke pazarlarına yönelmiş durumdadır.

Ülkemiz ekonomisindeki iyileşme ve büyümeye paralel olarak gerçekleşen hızlı büyümenin, alım gücünü ve tüketici güvenini artırması Türkiye’de oyuncak piyasasında talebi oldukça güçlendirmiştir. Ülkemiz çocuklarının eğitim-öğretim seviyesinin artması, ailelerin eğitici oyuncaklara daha fazla önem vermeye başlamasıyla bebek, küçük çocuk ve ilkökul öncesi yaşlara hitap eden eğitici oyuncakların satışlarında son zamanlarda önemli bir artış yaşanmaktadır. Çocuk başına düşen yıllık ortalama oyuncak tüketimi 40 ile 120 dolar arasındadır (Toyzeria, 2014).

Euromonitor’un raporuna göre; 2013 yılında, Türkiye’de geleneksel oyuncaklar, oyunlar ve video oyunları satışında önemli bir artış kaydedilmiştir. Çocuk başına oyuncağa harcanan giderler pozitif yönde bir ilerleme göstermiştir. 2000’li yıllar ile birlikte dijital oyunlar olarak adlandırılan bilgisayar video vb. oyun kategorilerinin yükselen popülaritesi hem oyuncuların sayısını hem de oyun harcamalarını oldukça artırmıştır (Euromonitor International, 2014).

Ülkemizde ve dünyada son yıllarda geleneksel oyuncaklar ve sokak oyunları, yerlerini sanal oyunlara terk etmekte, bu durumun oyunları ithalatçı konumuyla satın ülkelerin ekonomisine olumlu bir katkı sağlamadığı genel olarak görülmektedir.

Türkiye son dönemlerde PC, Mac ve konsol oyunlarının birçok çeşidinde yazılım ve oyun programları üretimi düzeyinde önemli ilerlemeler kaydetmiş ve uluslararası pazarlarda oyuncularından birisi haline gelmişse de, ihracatçı olmaktan ziyade ithalatçı konumundadır (Euromonitor International, 2014).

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Türkiye ile birlikte 193 ülkenin taraf olup onayladığı 1989 tarihli Çocuk Haklarına Yönelik Sözleşme, taraf olan devletleri; çocuğun dinlenme, kendine ait zamanı değerlendirme, oyun oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma haklarını tanıma ve gerekli düzenlemeleri yapmakla sorumlu tutar.

Sözleşmeye taraf olan her ülke gibi Türkiye de çocuğun oyun ve dinlenme hakkının istenilen düzeyde hayata geçirilebilmesi adına gerekli hukuksal düzenlemeleri yapmakta ve bu düzenlemelere işlerlik kazandırmaktadır. Ancak bu düzenlemelerin yapılması ve uygulanmaya konması görüldüğü kadar kolay olmamaktadır. Çocukların oyun, eğlence ve yaratıcılık etkinliklerine katılabilmeleri onlara kullanacakları zaman ve mekânlar oluşturulması, toplumun bu tür etkinlikleri onaylayıp desteklemesi, toplumsal tutumların geliştirilmesi belirli bir süreci gerekli kılmaktadır.

Bu hakların çocukların yaşamında taşıdığı önemin yeterince kavranamamış olması, gerekli hizmetlere yeterli yatırım yapılmaması, koruyucu yasal düzenlemelerin olmaması ya da yetersizliği, ulusal ve yerel düzeydeki uygulama ve planlamalarda çocuk haklarına gereken önemin verilmemesi ülkemiz çocuklarının başlıca sorunlarındandır.

Oyun oynama hakkına yönelik hukuksal veya yönetsel düzenlemeler yapılırken, bu düzenlemelerin cinsiyet, fiziki durum ya da etnik ve sınıfsal aidiyet ayrımı gözetmeksizin tüm çocukları kapsayıcı nitelikte olması ise ayrıca önemlidir.

Çocuğun kendine ait bir zamanının olması, uygun oyun, eğlence ve etkinliklere katılması, tercihlerinin dikkate alınarak korunması, saygı gösterilmesi, doğal çevresi ile olan ilişkisini koparmadan, onları doğal hayatla olabildiğince bütünleştirici şehirlerde yaşatma çabası, gelişmiş toplumun ve modern şehircilik anlayışının bir parçasıdır.

21. yüzyıl aynı zamanda insanın ve insanî olanın ön plana çıkarıldığı bir dönemin adıdır. Merkezi ve yerel yönetimlerce yerleşime açılan bölgelerde, iskân mahalleri oluşturulurken, doğal yaşamın göz ardı edildiği bir planlama ile mekânlar oluşturmak insani olandan uzaklaşmanın en bariz göstergelerinden birisidir.

Çocukların, eğilim ve beklentileri doğrultusunda oyun alanları, eğitim kurumları, ders araç ve gereçleri hazırlamak tüm bunları onun temel hakları arasında yer alan oyun hakkı doğrultusunda tasarılmamak ancak ulusal ve uluslararası politikaların oluşturulması ile gerçekleştirilebilecektir.

BM ve AB gibi uluslararası etkinliği olan kuruluşların, çocukların oyun haklarını tanımlayıcı ve belirleyici standartları oluşturması, küresel anlamda önemli bir ihtiyaç olarak kendisini göstermektedir. Uluslararası boyutta eksikliği hissedilen ve evrensel ilkeleri barındıracak bir standart uygulamalar kılavuzu, birçok ülke gibi ülkemiz politika yapıcılarını için de belirleyici bir referans kaynağı olacaktır.

Çok hızlı ve değişken bir dünyada çocukların oyun oynama ihtiyacını genellikle algılandığı gibi sokakta futbol veya okulda basketbol oynaması gibi yalnızca sportif faaliyetlerle kısıtlı görmek oldukça yetersiz bir yaklaşımdır. Günümüzde çocuk bu ihtiyacını fiziki ortamlarda giderebileceği gibi sanal âlemde de gerçekleştirebilme imkânına kavuşturulmalıdır.

Çocukların farklı oyun anlayışlarına yasakçı yaklaşımlarla değil, daha güzel ve daha faydalısına yönlendirebilme adına yardımcı olunmalıdır. Çocuk Haklarının 31.maddesi olan oyun hakkının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için; hükümet düzeyinde sorumlu birimlerin ve kurumların kurulması, diğer ülkelerle, sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde olunması, oyun hakkının yerelde hangi ölçülerde uygulandığının araştırılması, uygulamada eksik kalan noktaların yapılacak çalışmalarla belirlenmesi ve tamamlanması gerekir.

Türkiye nüfusunun %90'nın kırsal alan dışında il ve ilçe merkezlerinde yaşadığı göz önüne alınırsa, çarpık kentleşme nedeni ile çocukların oyun alanlarının oldukça daralmış ve ihtiyacı karşılamaktan uzak alanlara sıkıştırılmış olduğu rahatlıkla görülebilir.

Şehir ve çevre planlamacılar, mimarlar, ressam, heykeltıraşlar, eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları, oyun ve oyuncak hazırlayan firmalar, çocukların haklarını savunan sivil toplum örgütleri, devlet kuruluşları ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar çocukların yararlarını korumak ve çocuğu ilgilendiren her türlü gereksinimleri sağlamak ve yerine getirmek adına standartlar belirlemeli ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf ülkelerin bu standartları uygulayıp/uygulamadıklarını etkin bir şekilde kontrol etmelidirler.

Ayrıca çocuklar ve onlardan sorumlu birimler, internet ve sanal oyun kullanımları ile ilgili olarak belirlenmiş standartlarla bilgilendirilmeli post modern dönemin yeni oyun şekilleri hakkında çocukla ilgili tüm toplumsal kesimler daha bilinçli tutum ve davranışlar sergilemelidirler.

Türkiye'de her geçen gün bilgisayar, internet, cep telefonu kullanım oranları artmaktadır. 5-17 yaş aralığındaki ortalama 15 milyon çocuk bu cihazlarla oyun oynamakta interneti de oyun oynak için bir araç olarak kullanmaktadır. Bilgisayar ve cep telefonu aracılığı oynanan oyunların dışında, diğer vcd, dvd, Playstation vb. elektronik ve dijital oyuncaklar ile oyun oynayanlar da hesaplandığında bu rakam daha fazla artacaktır. Ülke çocuk nüfusunun tamamına yakınına kuşatan bir rakamla karşılaşılacaktır.

Türkiye'de çok yakın bir gelecekte çocukların tümü farklı şekil ve imkânlarda olsa da dijital oyun oynama olanağına kavuşmuş olacaklardır.. Bu denli yüksek rakama ulaşmış sanal oyun

oynama aktiviteleri ciddi sosyal politikalarla standart altına alınmalıdır. Bilhassa çocuğun, bilişsel, sosyal, duygusal hatta fiziksel gelişiminde rol oynayan ve gündelik hayatında bir hayli zamanını alan oyun oynama etkinlikleri, ilköğretim okullarında dönemlik ders olarak müfredata girmeli bilinçli kullanıcılar yetiştirilmelidir. Bu durum çocukları olduğu kadar çocukların ailelerini de rahatlatacaktır.

Özellikle 2007 yılından sonra Türkiye’de internet kullanımı ve internet aracılığı ile oynanan oyunların, çocukların psikolojik ve fizyolojik gelişimini olumsuz etkilememesi için bir takım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak tüm bu düzenlemeler her geçen gün farklı farklı sitelerin yayına girmesi veya değişik kanallardan yasaklanan bir siteye girme imkânı olması, istenilen sonucu vermekten uzaktır. Bu nedenle yasakçı yaklaşımdan ziyade eğitici ve bilinçlendirici tutumlarla çocuklara yaklaşılmalı onlarda bir internet etiği oluşturulmalıdır.

Ayrıca Türk Milli eğitiminde oyun aracılığı ile eğitim ve öğretim yapma yaklaşımı ise istenilen düzeyi bir türlü yakalayamamıştır. Gerekli materyallerin okullara sağlanması ve internet aracılığı ile ders konularının uzman kişilerce uygulamalı olarak sürekli bir şekilde yapılması bu konuda yetersiz olan öğretmenlerin de eğitimi açısından oldukça önemlidir.

4. KAYNAKLAR

- Agathonos, Georgopoulous, (1996). "The State as a Parent." S. Nakou ve S.Pantelakis, *The Child in The World of Tomorrow. The Next Generation*, Pergamon.¹
- Agenda.weforum, (2013). <https://agenda.weforum.org/2013/06/investing-in-childs-play-makes-economic-sense/>, Erişim tarihi: 02.03.2015.
- Aile ve toplum, ailegov.tr., (2008). Dijital Oyunlar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri, http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5429366a369dc32358ee2a92/dijital_oyunlar_ve_cocuklar_uzerindeki_etkileri_rapor, Erişim Tarihi: 3.2.2015
- Akyüz, E., (2000), *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: MEB, Yayınları.
- Anadolu Ajansı: 2014 <http://www.aa.com.tr/tr/tag/349308--fatih-projesiyle-732-bin-tablet-dagitildi>, Erişim tarihi: 02.02.2015.
- Bulut, Nihat, (2009). *Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık AŞ.
- Bozkurt V., (2011). *DEĞİŞEN DÜNYADA SOSYOLOJİ*, Bursa, Ekin Yayın Dağıtım.
- Çelen F.K, Çelik A. ve Seferoğlu, S. S.,(2011). *Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler*, Malatya, Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2 - 4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi.
- Erbesler, Esat ERTAÇ, (2014). *Kent Planlama ve Sosyal Politikalar*. <http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/makale/2040-kent-planlama-ve-sosyal-politikalar.html>: Erişim tarihi: 10.02.2015.
- Euromonitor International, 2014. <http://www.euromonitor.com/toys-and-games-in-turkey/report>, Erişim tarihi: 18.11.2014.
- Freeman, M., (2000). "The Future of Children's Rights", *Children and Society*, http://www.readcube.com/articles/10.1111%2Fj.1099-0860.2000.tb00183.x?r3_referer=wol&show_checkout=1, Erişim tarihi: 03.11.2014.
- Gerber, P.,(2008). "What Rights Do Children Have under Internatinal Law". *Legaldate*, Melbourne, Vol:20, No:2, May.
- Humanium, (2014). <http://www.humanium.org/en/childrens-rights-history>, Erişim tarihi:
- İnan, A.N., (1980). "Çocuğun Korunması ve Polis", Ankara: AÜHFD; Cilt:37, Sayı:1-4, ss,238-242.
- Ohchr, (1995), *Convention on the Rights of the Child*, <http://www.ohchr.org/en/pages/crc.aspx>, Erişim tarihi: 02.11.2014. professionalinterest/
- Özdemir. N., (2006). *Türk Çocuk Oyunları*. Cilt 1 /1. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Resmi Gazete, (1995). http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmi_gazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf, Erişim tarihi: 02.11.2014.
- Seozan R., (2005). *Çocuk Hukuku*. İstanbul, Vedat Kitapçılık .
- Tokol, A. (2012). "Özel Korunması Gereken Gruplar (dezavantajlı Gruplar)", *Sosyal Politika*, Ed: Oral, A.İ ve Şişman Y., Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- TÜİK, (2013). <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569>, Erişim tarihi: 02.02.2015.
- TÜİK, (2013). İstatistiklerle Çocuk, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=269, Erişim tarihi: 05.02.2015.
- TÜİK, (2014). İstatistiklerle Çocuk, 2013. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16054>. Erişim tarihi: 05.02.2015.
- Toyzeria, (2014). <http://www.toyzeria.com/turkiyede-oyuncak-sektoru.html>, Erişim tarihi: 05.02.2015.
- UNİCEF, (2012). *Dünya Çocuklarının Durumu 2012* <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/d/du%CC%88nya-c%CC%A7ocuklarinin-durumu-2012.pdf>, Erişim tarihi: 02.02.2015.

UNİCEFa, (2015). <http://www.unicef.org/turkey/crc/cr23c.html>, Erişim tarihi: 02.02.2015.

UNİCEFb, (2015). <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=33>, Erişim tarihi: 02.02.2015.

XTİCARET, (2013). Çocuğun Oyun Hakkı, <http://xticaretix.blogspot.com.tr/2013/11/cocugun-oyun-hakkhtml.html>, Erişim tarihi: 01.02.2015.

Wall, John, (2008). "Human Rights in Light of Childhood", *The Internatinal Journal of Chidren's Right*, Martinus Nijhoff Publishers, vol: 16, 523-543.